

KNJIZNA IN DRUGA POROČILA

Festschrift für Lothar Zotz. Steinzeitfragen der Alten und Neuen Welt. Str. 610. Bonn 1960.

Zajetna in bogato opremljena knjiga, ki zajema najrazličnejša vprašanja kamene dobe v starem in novem svetu, je izšla za 60. obletnico rojstva erlangenskega profesorja prazgodovine L. F. Zotza. Stevilni njegovi strokovni prijatelji iz mnogih dežel so v počastitev prispevali kar 38 člankov.

Jubilanta, ki se je že kot štirinajstletni deček udeležil paleolitskega izkopavanja, je uvodno predstavila G. Freund. Študiral je prirodoslovje in doktoriral iz geologije, kot asistent geološkega inštituta v Freiburgu pa se je posvetil prazgodovini. Ko kmalu nato nastopi muzejsko službo v Hanovru, je ta že njegovo glavno zanimanje. Mimogrede proučuje tudi mlajše kulture, vendar mu je študij stare kamene dobe življenjski cilj. Pozneje slušbuje v Wrocławu in Berlinu. Po zasedbi Čehoslovaške zasede stolico prazgodovine na nemški univerzi v Pragi, kjer ostane do 1945. leta. S češke strani ne čujemo proti njemu nobenih očitkov, pač pa ga češki strokovnjaki cenijo in pogosto citirajo njegova znanstvena dela. Od konca vojne dalje je profesor prazgodovine na univerzi v Erlangenu.

Bibliografija prof. Zotza obsega 12 samostojnih knjig in nad 100 važnejših člankov, nedvomno spoštovanje vzbujajoč opus. Dodamo naj še, da je že pred vojno dvakrat obiskal tedaj znane slovenske paleolitske postaje in se udeležil tudi izkopavanja v Spehovki. O naših postajah je potem mnogo pisal, jih često omenjal in mu gre nedvomno zasluga za njihov sloves v mednarodnem znanstvenem svetu. V zadnjih letih je bil dvakrat v Jugoslaviji, kjer so ga zanimala zlasti naša nova odkritja na Krasu.

Komentar vseh člankov bi zahteval preveč prostora. Avtorji se ukvarjajo s kamenodobnimi vprašanji Srednje in Zahodne Evrope, Afrike ter Južne in Severne Amerike. Obravnavane so najrazličnejše kulture, od najstarejših do najmlajših. Tematika je pestra: geologija, paleontologija, kronologija, tipologija, kult in še drugi posebni problemi. Paleolitski umetnosti je posvečenih 10 člankov, kar je morda odraz dejstva, da jo je prof. Zotz v povojnih letih mnogo proučeval in napisal več važnih razprav.

Med važnejšimi prispevki je zlasti pomemben članek H. Breuila »Le solutréen«. Znano je, da je problem nastanka in razvoja te kulture pereč pravzaprav že od nekdanj. Nasprotje med klasičnim francoskim solutréenom in zlasti madžarskim je preveliko. Šele ko so srednjeevropski paleolitičarji, med prvimi prof. Zotz, začeli reševati problem ne glede na klasični francoski solutréen, so se vprašanja začela jasiti. Najdbe v Srednji Evropi kažejo, da se je »solutréen« razvil iz moustériena. Ta korak je bil vsekakor revolucionaren, kajti navada, jemati za osnovo vedno francoske kulture, je izredno močno ukoreninjena in huda ovira za tako spoznanje. Članek H. Breuila je važen prav zaradi tega, ker v njem priznava navedeno možnost. Obenem dopušča, da so se solutréenske oblike razvile na več krajih in v različnih kulturah (tudi časovno). Francoski solutréen je potemtakem le posebno visoka razvojna stopnja enega teh začetkov. Ker gre v srednji Evropi za srednjepaleolitske kulture, je »solutréen« v splošni shemi kulturnega razvoja starejši od aurignacien. Že Mortillet je solutréen

postavil pred aurignacien, kar pa je H. Breuil v prvih letih tega stoletja ovrgel in je zamenjava obeh kultur obveljala za več kot petdeset let. Njegov dokaz je bil in je veljaven seveda za Francijo oziroma za Zahodno Evropo, medtem ko so imele druge dežele zmerom težave zaradi tradicionalne navezanosti na francosko shemo. Na prvi pogled se morda zdi, da gre tu le za sicer važno, toda samo principialno zadevo. Toda na češko-moravsko-madžarskem prostoru se »solutréenske« kulture prepletajo z olševienom, to je s področjem, ki tudi nas močno zanima. Ni izključeno, da bodo novi nazori, ki jih danes sicer še ne moremo imeti za splošno priznane, ki pa slej ali prej najbrž bodo, zajeli tudi interpretacijo naših postaj. Pri tem se nadalje še vprašamo, ali niso tudi druge kulture francoske sheme samo stranske, toda bogato razvite veje doslej nepoznanega debela? Saj je Zahodna Evropa tako majhna v primeri z drugimi področji.

Zanimiv je dalje članek H. Lindnerja »Hohlmeisselgeräte«. To je naziv za orodje, ki ga ne moremo prevesti in nas opozarja, da bo treba problem naše paleolitske nomenklature čim prej rešiti. Avtor obravnava razširjenost teh orodij in ugotavlja, da so v Vzhodni Evropi in predvsem v Ukrajini zelo pogosta, medtem ko se na zahodu pojavljajo le sporadično. V razpravi zavrača razlago z migracijo ljudstev, ki so ta orodja rabila, in izraža mnenje, da nastajajo enaki tipi zaradi enakih potreb in življenjskih pogojev kot konvergenčni pojavi. Ponavljja se torej ista ideja kakor glede solutréena, čeprav oba članka nista seveda v nobeni zvezi. V primeru solutréena jo brez posebnih pomislov lahko sprejmemo, ker je dobro utemeljena in vsaj v sedanjem stanju najbolje zadovoljuje dejstva. Posploševanje, kadar se pokažejo težave, pa seveda ni dopustno. Vse preveč često se te rešujejo z migracijami. Toda pojem migracije bo najbrž treba deliti: eno je migracija ljudstva in drugo je migracija kulture. Ta je lahko zelo počasna in se lahko poslužuje raznih plemen in družin v mnogih generacijah.

Tayacien je še vedno neka skrivnostna kultura, ki še ni dovolj opisana, da bi bila nedvoumna. S tem se ukvarja A. Tode, ko vprašuje »Kaj je tayacien«. Vprašanje smo že večkrat slišali, rezultat, ki ga prinaša Tode, je vsekakor ohrabrujoč. Tayacien je mogoče opredeliti kot originalno kulturo, čeprav je za sedaj jasen le v najdišču Fontéchevade ter le v manjši meri še ponekod drugod.

Presenetljive misli je razvil W. Wundt v članku »O absolutni kronologiji zemeljske zgodovine in prazgodovine«. Po Penku in tudi po Milankovičevih računih naj bi trajala ledena doba okoli 600.000 let. V tem merilu bi odpadlo na zadnji würmsko poledenitev okoli 120.000 let. V zadnjem času pa so z metodo C¹⁴ ugotavljali mnogo manjše številke, ki sicer leto za letom verjetno zaradi izpopolnjevanja metode naraščajo. Vendar utegnejo biti Milankovičeve starosti res nekaj previsoke, Brouwer van Woerkom je z nekaterimi dopolnitvami izračunal novo krivuljo, ki jo sedaj Wundt uporabi za novo razlago. Würmu prisodi le zadnja dva ledena sunka, medtem ko ima še prejšnjega za riškega. V tem primeru se začne würm pred dobrimi 70.000 leti, kar se že kar sklada z zadnjimi rezultati C¹⁴. Vsekakor zanimiv poskus, ki je vreden temeljitega premisleka.

Končno je omeniti še dva prispevka s tematiko iz naših najdišč. M. Brodar je priobčil članek o visokoalpski aurignaški postaji v Mokriški jami, S. Brodar pa o enormnih količinah vodnega peska v kulturnih plasteh Potočke zijalke.

M. Brodar

Raffaello Battaglia: *Preistoria del Veneto e della Venezia Giulia*. *Bullettino di paleontologia Italiana*, 67—68 (1958—59). Roma 1960. Strani 450, slik 152, s karto najdišč in indeksom krajevnih imen.

Pred nekaj leti preminuli R. Battaglia je v prvi vrsti kot arheolog pa tudi kot antropolog, etnolog in speleolog posvetil vse svoje izredne sposobnosti raziskovanju vseh treh Benečij. Izsledke je priobčeval v najrazličnejših, nam v mnogih primerih težko dostopnih revijah, ni mu pa uspelo, da bi jih združil v obsežnejšem zaključnem delu. Šele po njegovi smrti je M. Ornella Acanfora zbrala in uredila vse članke, ki obravnavajo paleolitik in ves čas do vključno bronaste dobe. Po enotni znanstveni zamisli jih je spretno povezala in vključila tudi še nekatere neobjavljene spise, slike in risbe. V tej obliki smo dobili neke